

FRANK BJERKHOLT:

Inför valet i Norge

Inför det norska valet om några veckor skriver Svensk Tidskrifts korrespondent i Oslo, redaktör Frank Bjerkholt, om utsikterna. De verkar vara goda för den borgerliga koalitionen, där högern ser ut att bli starkast av de tre partierna. Arbeiderpartiet, som nu sitter vid makten, har fått uppenbara svårigheter, eftersom den försiktige statsministern Nordli och den mycket radikale partiledaren Steen står långt ifrån varandra i socialiseringsfrågorna. Vinner de borgerliga, får de övertaga åtminstone ett besvärligt problem, nämligen förhandlingarna med Moskva om gränserna i Barents hav. Där har den nuvarande regeringens förhandlare gått ryssarna till mötes betydligt längre än man väntat.

Det norska stortinget avslutade sin sista session under denna fyraårsperiod i mitten av juni i en känsla av oavgjort resultat i matchen mellan regering och opposition. I valet den 12 september kommer det att visa sig, om valstriden, som är planlagd till tre veckor, kan ändra den politiska maktfördelningen. Under dessa år har den bestått av en minoritetsregering från Arbeiderpartiet, stödd av venstresocialisterna, och tre huvudpartier på den borgerliga sidan, samt tre småpartier.

Oppositionen tog semester i optimistisk stämning. Det hade lyckats de tre partierna Høyre, Kristelig Folkeparti och Senterpartiet att enas om en gemensam förklaring om sin inställning till regeringens långtidsprogram för nästa fyraårsperiod. I denna förklaring klargör de tre partierna, att de är beredda att bilda regering och står på en gemensam plattform. De ställer sig kritiska till regeringens socialiseringspolitik och lovar att göra om den sista banklagen, som tar ifrån aktieinnehavarna deras inflytande. Nu är det de offentligt utnämnda representanterna som har övertagit detta. Enligt denna lag måste staten inlösa aktierna, om aktieinnehavarna inte längre vill ha dem på grund av den nya lagen och det är tvivelaktigt, om staten kan sälja dem igen, vilket den är villig att göra.

Oppositionspartierna vill också ha en annan ekonomisk politik. De sätter sig emot tendensen till statlig dominans i näringslivet och kräver att företagen får bättre möjlighet att stå på egna ben. Oppositionen menar att den tillväxttakt, som regeringen går in för eller 4 %, är för hög. Själv säger den sig vara

nöjd med en tillväxt inom privatkonsumtionen reducerad till 2 % om året.

Det viktigaste temat för valstriden är alltså klart. Det gäller den principiella synen på statens och samhällets uppgifter. Socialisterna strävar i riktning mot en förmyndarstat, som påtar sig allt – bla också att se till att skeppsredare inte går i konkurs i onödan. Alltmer makt skall samlas i statens hand. Bla är det statliga företaget Statoil helt dominerande inom oljesektorn.

Oppositionen varnar för denna statliga centralisering och påpekar, att frihet och pluralism är två sidor av samma sak. Näringslivet bör ha en allsidig struktur med rimlig ekonomisk frihet för företagen. Privata industrier bör också få sin andel av oljeutvinningen.

Oppositionen för också fram familjens betydelse. Den bör få stärka sin ekonomi så att husmodern kan vara hemma, om hon föredrar det. Också inom skol- och kulturpolitiken vill oppositionen framhålla pluralismen och variationerna som ideal.

Socialisterna inför valet

Även om Arbeiderpartiet under den sista stortingsperioden ganska tydligt har fått en mera socialistisk profil, är det dock den förnuftiga pragmatismen som präglar statsminister Odvar Nordli. Ingen fruktar att han skall ge sig in på farliga experiment. Men partiets problem är att det har ett dubbelt ansikte. Partiordföranden Reiulf Steen omger sig med en radikalism, som skrämmer de viktiga två till tre procenten av mittenväljarna, de som till syvende och sist avgör om nästa regering skall vara ljusröd eller ljusblå.

Det väckte stor uppståndelse då Steen i våras i en intervju i den vänstersocialistiska tidningen Ny Tid förklarade, att han hade föredragit ett mera socialistiskt valprogram från partiets sida och att eurokommunismen egentligen inte var något annat än det han själv stod för.

Detta var ju tämligen starkt – och Arbeiderpartiet fick fullt göra med att lugna folk. Vid den följande kongressen avvisades ett förslag om att i programmet fastställa "ett socialistiskt samhälle". Men intrycket att partiet är i strid med sig självt låter sig inte eliminera.

Likväl går Arbeiderpartiet till val med hopp om att få egen majoritet. Socialistisk Venstreparti har sett sina bästa dagar och kommer att starkt reduceras i det kommande valet. Naturligt nog blir det Arbeiderpartiet, som kommer att tjäna på det. Orsakerna till Socialistisk Venstrepartis tillbakagång i opinionsmätningarna är flera. Partiet har försökt att med sig förena också kommunister och har fått en mera marxistisk profil. Samtidigt har det gamla slagordet "neutralitet utanför NATO" inte längre någon aktualitet. De flesta norrmän sluter upp omkring NATO, särskilt efter det att man sade nej till medlemskap i EG. Dessutom har konflikten med Sovjet om delningen av Barents hav skapat nytt behov av allierat stöd.

Høyre går framåt

Inom oppositionen har Høyre gått framåt och stödes nu av nästan var fjärde väljare. Kristelig Folkeparti går fram som god tvåa. Under den förra borgeliga regeringsperio-

den, 1965–71, var också partiet Venstre med, men det har splittrats och försvunnit under EG-striden. I den nya koalitionen kommer därför Høyre att bli mera tongivande än förra gången, och detta använder Arbeiderpartiet för att skrämja med "högerkrafterna", som skulle komma att dominera en eventuell borgerlig regering.

Men Kristelig Folkeparti och Senterpartiet håller troget fast vid koalitionsprogrammet och avvisar påståendet att det finns ett "högerspöke". De skall nog förstå att få en regering som för centerpolitik, säger de. Men om Høyre blir större i valet än de två koalitionsparterna tillsammans, blir det naturligtvis en statsminister från det partiet. Det är länge sedan ett nordiskt land hade en höger-statsminister.

Gränsproblemen i norr

Det ser också ut som problemen i norr skulle komma med i valstriden. Regeringen har kört ganska fast i förhandlingarna med Sovjet om delningen av kontinentalsockeln i Barents hav. Efter förslag av havsrättsminister Evensen försökte den att få till stånd ett tillfälligt avtal om en "grå zon", där man i alla fall skulle kunna få en ordning på fisket. Till regeringens överraskning ville inte ryssarna acceptera att denna zon befann sig mellan det norska och sovjetiska förslaget till gräns, respektive mittlinjen och sektorlinjen, utan krävde att zonen skulle ligga på båda sidor om sektorlinjen, som är den enda gräns som Moskva kan tänka sig i norr.

Under förhandlingarna i Moskva i juni accepterade Evensen denna princip och försatte därmed regeringen i knipa. Under sockelförhandlingarna har regeringen hållit på mittlinjen, men i förslaget om grå fiskerizon har Evensen alltså godtagit sektorlinjen.

Oppositionen reagerade starkt mot förslaget, och regeringen måste gå in för ett avgörande. Blir det av intresse att se vad nästa session av FN:s havsrättskonferens har kommit fram till angående mittlinjen som delningsprincip. Det framgår inte lika starkt som i Genève-avtalet 1958. Men detta betyder i alla fall att den norska regeringens politik i områdena i norr har lidit ett nederlag, något som det naturligtvis är frestande för oppositionen att utnyttja.

När det gäller utrikespolitiken i övrigt råder en bred enighet om huvudsaken i Norge. Medlemskapet i NATO står fast, och det skall to m förstärkas genom lagring av tung allierad utrustning i Nordnorge i fredstid för att uppväga det nya osäkerhetsmoment, som den ökande Sovjetflottan i Nordatlanten utgör för allierad hjälp till Norge i fall av krig.

De borgerliga partierna kommer att försöka föra en mera principiell utrikespolitik vad angår u-hjälp och de mänskliga rättigheterna. De har kritiserat regeringen för att den gjort Moçambique till s k huvudsamarbetsland. Därmed ignoreras de allvarliga brotten mot de mänskliga rättigheterna i detta land. Däremot har regeringen gått in för bojkott mot Chile. Vi måste uppträda mera konsekvent än så, säger oppositionen.